

СТАНОВИЩЕ

от

доцент доктор Ваня Емануилова Димитрова

Национален военен университет „Васил Левски“ гр. Велико Търново
Област на висшето образование 3. „Социални, стопански и правни науки“,
Професионално направление 3.7. „Администрация и управление“
Научна специалност „Организация и управление извън сферата на
материалното производство (сигурност и отбрана)“

на дисертационен труд на Елена Митова Каменова
на тема „ВЛИЯНИЕ НА ДЕМОГРАФСКАТА СИТУАЦИЯ ВЪРХУ
РАЗВИТИЕТО НА ЧОВЕШКИЯ КАПИТАЛ И “СРЕБЪРНАТА”
ИКОНОМИКА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ СЛЕД 1990 г.“
представен за присъждане на образователна и научна степен „доктор“,
в професионално направление 3.7. „Администрация и управление“,
Докторска програма: „Регионално развитие“

1. Актуалност и значимост на разработвания научен проблем

Представеният дисертационен труд изследва актуална за страната и света научна проблематика. Бурното развитие на новите технологии промени изцяло рамките и посоките на съвременния живот. Отражението му е във всички сфери, но най-ярко това се отчита в демографията. Застаряването на населението е доминираща демографска тенденция през ХХІ век. Тя отразява нарастващата продължителност на живота и намаляващата плодовитост. В дисертационния труд е изследвана динамиката на демографските процеси в България през последните 30 години, намиращи отражение върху всички аспекти на обществено-икономическия живот.

Дисертационният труд е с общ обем от 266 страници и е структуриран в увод, изложение в три глави, заключение, използвана литература и приложения. Представената литература включва 206 източника, от които 22 на български език, 129 на латиница, нормативно-правна литература 2 източника и 53 интернет източника.

В дисертационният труд са разгледани два ключови фактора, които влияят на развитието в условията на съвременната икономика, базирана на знанието, а именно човешкият капитал и „сребърната“ икономика. Поставен е акцент върху важната роля на човешкият капитал за икономическото развитие, за производителността на труда и за създаването на иновации. Разгледана е

връзката на „сребърната“ икономика с производства, услуги, включително образователни, насочени към по-възрастните хора. Концепцията за „сребърна икономика“ се отнася за широк спектър от дейности, които отговарят на потребностите на възрастните хора като потребители. В тази връзка е направен теоретичен обзор на основните понятия и класификации, свързани с развитието на „сребърната“ икономика в контекста на застаряване на населението. Разгледани са теориите за застаряването на населението и отражението му върху икономическия растеж и производителността. Представени са два успешни модела на „сребърната“ икономика – в Германия и Япония. Формулирани са конкретни препоръки за развитието на „сребърната“ икономика в страната.

Дисертационният труд е разработен в съответствие с поставените цел, научно-изследователски задачи, обект и предмет на изследване.

За по-голяма конкретност и значимост на изследванията са дефинирани допустими ограничения, свързани с обхватът на изследванията и анализите. Това е периода от 1990 до 2019 година.

В дисертационният труд са използвани няколко научни метода – анализ и синтез, индукция и дедукция, исторически метод, метод на хипотезите. Наред с това са използвани и демографски методи, математико-статистически методи и графоаналитични методи. За удобство при използването и нагледното илюстриране, получените крайни резултати са посочени в завършен вид чрез използване на фигури и таблици.

Съдържанието на дисертационният труд напълно отговаря на неговата тема. Поставените цел и научно-изследователски задачи са изцяло постигнати.

Представеният дисертационен труд е разработен логично и последователно. Авторът показва много добро владение на терминологията по разглежданата проблематика. Използвал е богат инструментариум от методи за проучване и анализ и значителна база от данни.

Обемът на дисертационния труд е оптимален от гледна точка на цялостност и завършеност на изследването, и от гледна точка на изискванията за придобиване на ОНС Доктор.

Авторефератът е разработен в обем от 56 страници и отразява коректно съдържанието на дисертационния труд.

2. Оценка на научните резултати и приноси на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд на тема „Влияние на демографската ситуация върху развитието на човешкия капитал и „сребърната“ икономика на република България след 1990 г.“ е с ясно изразени научни приноси. Приемам формулираните от автора приноси с теоретико – методологически и приложен

характер, а именно:

1. Извършен е теоретичен обзор на развитието на концепцията за човешкия капитал, неговото формиране и методите за измерването му. Подробно са разгледани научни теории и изследвания за връзката между човешкия капитал и икономическия растеж.
2. Предложено е обобщено схващане и теоретичен обзор на основните понятия и класификации, свързани с развитието на „сребърната“ икономика в контекста на застаряване на населението. Разгледани са теориите за застаряването на населението и отражението му върху икономическия растеж и производителността. Представени са два успешни модела на „сребърната“ икономика – в Германия и Япония. Формулирани са конкретни препоръки за развитието на „сребърната“ икономика в страната.
3. Извършена е оценка и анализ на демографската ситуация в България, като са разгледани основни фактори и показатели, които обуславят демографското развитие на страната.
4. Изследван е потенциала на човешкия капитал и неговите компоненти в България по райони за планиране в периода 2000 – 2019 г. За целите на изследването поотделно са измерени образователния, здравния, трудовия, социокултурния и интелектуалния потенциал на регионално ниво чрез подбор на показатели и прилагане на статистически метод.

Научните и научно-приложните приноси на дисертационния труд могат да бъдат отнесени в следните групи:

1. допълнение към съществуваща теория или методология, което повишава нейната валидност или разширява полето на приложението ѝ;
2. приложение на съществуваща теория или методология за решение, обяснение или анализ на конкретни социално-икономически проблеми или процеси с формулирани изводи и препоръки за управленската практика.

По темата на дисертационният труд авторът е представил 4 научни доклада. Три от публикациите са самостоятелни, една е в съавторство с научния ръководител.

3. Критични бележки и препоръки

Представен е много подробен вариант на Увод, който би могъл да се изведе много по-стегнато и пропорционално. Има допуснати незначителни

пропуски от технически и дискуссионен характер, които не намаляват научната стойност на разработката, но биха подобрили бъдещи научни публикации на автора. За по-голяма систематизираност на изследването препоръчвам да се направят изводи след всяка глава. Препоръчвам на автора да продължи своите научни търсения и да публикува научните си трудове и в издания в чужбина.

4. Заключение

Дисертационният труд и автореферата към него на Елена Митова Каменова отговарят напълно на изискванията на ЗРАСРБ, правилника за прилагането му и минималните национални изисквания за придобиване на ОНС Доктор по професионално направление 3.7. Администрация и управление.

5. Оценка на дисертационния труд

В заключение, отчитайки достойнствата на дисертационния труд, както и постигнатите научни и научно-приложни резултати, давам своята **положителна оценка и предлагам на многуважаемите членове на научното жури** присъждането на научната и образователната степен „доктор” в професионално направление 3.7. Администрация и управление, Докторска програма „Регионално развитие“ на докторант Елена Митова Каменова.

08.04.2022 г
В. Търново

доц. д-р .....
/Ваня Димитрова/